

Naționalul târgumureșean și revista „Vatra” – refugiu reciproc în comunism

Angela PRECUP PhD

University of Arts Târgu Mureș
precupangela@yahoo.com

Abstract: The National Theatre Târgu-Mureș and the publication “Vatra” – mutual shelter during communism

The National Theatre Târgu-Mureș and “Vatra” publication developed a close collaboration during the '70s and the '80s, representing each of them a place for artistic and ideological shelter for the other. The Romanian section of the Theatre was created in 1962 and after the appearance of the cultural publication Vatra in 1971, it became a devoted mirror for the local theatre, whereas the National Theatre Târgu-Mureș supported the dramatic creation of the publication's editor in chief, Romulus Guga. This relationship between the two cultural institutions benefited from Romulus Guga's activity in the National Theatre Târgu-Mureș, as literary secretary, between 1967-1971. Most of his plays were staged by the local theatre, in an attitude of mutual support which proves, once again, the force of cultural resistance during the communist period.

Key words: National Theatre Târgu-Mureș; “Vatra” journal; Romulus Guga; communism.

Cunoașterea obiectivă a unei epoci prin prisma datelor sale obiective, istorice, nu asigură înțelegerea ei deplină. De aici și dificultatea de a explica experiența comunismului generațiilor noi, incapabile de a plasa istoria comunismului românesc în învelișul său contextual, emoțional, pentru o imagine completă asupra sentimentului românesc din a doua jumătate a secolului trecut.

În acest demers de înțelegere empatică a culturii românești în perioada comunistă, presa se dovedește o sursă valoroasă de informații, în ciuda ideologizării ei intense. Jurnaliștii și scriitorii perioadei, la fel ca și artiștii din teatru, au dezvoltat strategii și mecanisme intertextuale prin care realitățile perioadei transpar peste timp, printră rândurile articolelor sau ale textelor dramatice aparent conformate restricțiilor impuse de cenzură.

Este și cazul revistei *Vatra*, care a parcurs în anii '70-'80 o perioadă de strânsă colaborare cu Teatrul Național Târgu-Mureș, reprezentând fiecare pentru cealaltă parte un loc de refugiu artistic și ideologic.

Liantul acestei atitudini de sprijin instituțional reciproc a fost scriitorul Romulus Guga, secretar literar al Teatrului Național Târgu-Mureș între 1967-1971, înainte de a deveni în 1971 redactorul-șef al revistei *Vatra*, pe care a transformat-o într-o marcă a presei culturale mureșene și naționale.

Repere cronologice

Conform tradiției, Târgu-Mureșul a rămas în perioada comunistă centrul spiritual al comunității maghiare din România. Prin reorganizarea administrativ-teritorială din 1952 a fost creată Regiunea Autonomă Maghiară (cu reședința la Târgu Mureș), care în 1960 devenea Regiunea Mureș - Autonomă Maghiară menținută până în 1968, când regiunile au fost desființate pentru a se reveni la organizarea teritorială în județe.

În acest context istoric și cultural, presa și cultura mureșeană au fost puternic marcate în perioada comunistă de specificul bilingv al zonei, la fel ca și în perioada interbelică. Dar retorica regimului comunist impunea susținerea dialogului cultural româno-maghiar ca pe o îndatorire patriotică, reflectată, între altele, și în modelul instituțiilor culturale „în pereche”. În presă, astfel de exemple erau publicațiile *Steaua roșie – Vörös Zászló* (*Steagul roșu*) sau *Vatra – Igaz Szó* (ultima devenită revista *Látó* după 1990). În cazul altor instituții culturale, acest model se reflecta în crearea secțiilor română și maghiară într-un cadru comun, așa cum s-a întâmplat în cazul teatrului mureșean sau al școlii mureșene de teatru. Din punctul de vedere al limbajului jurnalistic, perioada comunistă reprezintă apogeul limbajului de lemn pe care presa nu și-l poate asuma însă din postura de creator ci, cel mult, din cea de colaborator, întrucât limba „de lemn” era creația unei întregi epoci, a cărei gură nu era „de aur” ca și numele său.

Teatrul Secuiesc Târgu Mureș a fost înființat în 1946, alături de alte instituții culturale similare existente la Cluj, Oradea, Arad, Satu-Mare, Sfântu Gheorghe, care au generat ecouri puternice în presă, exploatate în scop propagandistic de autoritățile comuniste aflate în căutarea unei legitimări rapide. Ulterior, tânărul teatru a fost redenumit Teatrul Secuiesc de Stat (1949) și apoi Teatrul de Stat din Târgu Mureș (1961), pentru ca în 1962 să se înființeze și secția română a acestuia, o decizie politică menită să sublinieze importanța culturii românești într-un oraș precum Târgu Mureșul, pe atunci capitală a Regiunii Mureș - Autonomă Maghiară (Fodor 2002, 14).

După relativa liberalizare culturală susținută până în 1965 de Gh. Gheorghiu-Dej, Nicolae Ceaușescu a extins inițial deschiderea României către exterior, iar iluzia unui anumit câștig în planul libertății de exprimare, apoi protestul României față de invadarea Cehoslovaciei au creat o anume înflăcărare a dezbaterii în societatea românească a anilor 1969-1970. Este perioada în care regăsim în paginile unor publicații mostre de jurnalism autentic, exersat în articole cu un grad ridicat de relevanță

din punctul de vedere al informației locale și cu o redactare nealterată de formulele propagandistice acaparatoare din perioada anterioară. La începutul anilor '70, revista *Vatra* impunea în paginile emblematice *Vatra-dialog* interviul central al revistei, în care s-au regăsit de-a lungul timpului cele mai importante personalități culturale ale perioadei. Același progres se remarcă în această perioadă și în cazul anchetei din *Vatra*, ca gen publicistic care individualiza revista între publicațiile de profil.

În iulie 1971 Nicolae Ceaușescu reevalua însă riscurile efervescentei din domeniul culturii, publicând tezele „revoluției culturale” prin care partidul impunea culturii și presei mai vechile limite de tip stalinist.

Era perioada în care grupul de scriitori și publiciști mureșeni uniți la Târgu-Mureș în jurul lui Romulus Guga au reușit performanța de a obține permisiunea de înființare a revistei *Vatra* în aprilie 1971, prinzând „ultimul tren al liberalizării înaintea tezelor din 1971” după cum subliniază criticul Cornel Moraru, redactor-șef al revistei după dispariția prematură a lui Romulus Guga, în 1983. (Precup 2019) După cinci decenii de „pregătire” începută de cultura mureșeană încă din perioada interbelică, apariția revistei *Vatra* conferea presei culturale românești din spațiul mureșean o binemeritată consacrare națională pentru că reputația și continuitatea revistei *Vatra* au consacrat pe coordonate moderne tradiția publicisticii culturale a Mureșului interbelic. Proiectul publicistic inițiat în 1971 Romulus Guga, Dan Culcer, Mihai Sin, Melinte Șerban a concretizat astfel la nivel local proiecte culturale mai vechi, precum cele ale revistelor *Jar și slovă*, *Clipa* sau *Progres și cultură*, care încercaseră fiecare în manieră proprie o afirmare regională și națională. Deși creditată la început cu puține șanse de a se impune în peisajul cultural românesc, prin formatul, longevitatea și impactul demersului său în cultura contemporană, *Vatra* a impus spațiul mureșean drept un reper în presa culturală națională, stârnind „o mică revoluție culturală în spațiul românesc.” (Bota 2010, 99)

Tonalitatea revistei a fost încă de la debut una de atitudine, transformată în timp în element identitar al *Vetrei*, grație consecvenței cu care echipele redacționale dinainte și de după 1989 au perpetuat acest profil. O revistă de atitudine care în perioada comunistă nu se putea plasa împotriva regimului, dar care, spunea co-fondatorul ei, Dan Culcer, „nu se încadra exact în limitele ideologiei impuse și construite atunci”. (Giurgea 2011, 3) În aceste condiții, redactorul-șef Romulus Guga a reușit să găsească calea de mijloc între compromisurile impuse de cenzură și apărarea lucrurilor care mai rămăneau de apărut.

Spiritul nonconformist, atașamentul față de linia nouă a literaturii, exigența față de sine și mediul său, promovarea prozei scurte și a experimentului SF, manipularea manipulatorilor în comunism și asumarea în avangardă a riscurilor învățării libertății în postcomunism, au fost constantele din viața revistei *Vatra* care i-au creionat și confirmat identitatea aparte în peisajul publicisticii românești.

În ceea ce privește gradul libertății de exprimare, strategia abordată față de schimbările mediului politic, forma grafică sau structura revistei, acestea au suferit variații semnificative de-a lungul celor patru decenii de existență a *Vetrei*. Astfel, pentru perioada 1971-1989 pot fi identificate cinci perioade în evoluția revistei: perioada de „laborator”

(1969-1970) – anii de antrenament ai viitoarei echipe *Vatra* în cadrul oferit de suplimentul cultural *Cadran mureșean* editat de cotidianul *Steaua roșie*, etapa debutului (1971-1972), prima fază a dogmatizării (1973-1979), perioada manipulării manipulatorilor (1979-1982) și a doua fază a dogmatizării (1983-1989). (Precup 2020, 78-114)

Maturizat împreună cu revista, Romulus Guga (1939-1983) părăsea echipa *Vetrei* forțat de destin, în octombrie 1983, la doar 44 de ani, dintre care aproape 13 dedicați revistei *Vatra*, al cărei profil a fost o proiecție a opțiunii sale literare pentru genuri diverse, pentru varietate și realism, pentru reflectarea unei realități nu doar literare, care a dat culturii române „ascuțite observații prin intervențiile sale în presa literară, și nu numai literară” după cum observă Cornel Munteanu, subliniind că pentru Guga, scriitorul și publicistul nu are o obligație doar față de literatura vremii sale ci și față de societate, care îi impune un angajament civic ferm. (Munteanu 1998, 121)

Liantul - Romulus Guga

De-a lungul anilor '70-'80, cultura românească a fost marcată mai mult decât oricând de confruntarea tacită cu cenzura, rezistența culturală diversificându-și mijloacele de disimulare pe măsura intensificării controlului. Creație a tuturor categoriilor artistice, această strategie de autoapărare a intelectualității s-a dezvoltat grație spiritului public de complicitate și forței imaginației, care au constituit motoarele propagării sale. Construcția acestui univers de refugiu spiritual a fost făcută la unison de scriitorii care scriau printre rânduri, de către actorii care deturnau semnificația unui text fie și numai din inflexiunea vocii, devenind coautori ai acestuia, dar în egală măsură, de către publicul larg care și-a dezvoltat un nivel superior de detectare a mesajelor ascunse.

Intrarea lui Romulus Guga în Teatrul Național Târgu-Mureș ca referent literar, în 1967, poate fi considerat un moment-cheie pentru dezvoltarea sa ca dramaturg, dar și pentru instituția de teatru târgumureșeană: „Anii petrecuți în teatru l-au făcut pe Romulus Guga să renunțe definitiv la tot ce se scrisese anterior. Ulterior, intrarea în teatru și contactul direct cu plăsmuirea spectacolului de teatru au făcut ca viziunea lui Guga asupra textului dramatic să se schimbe total.” (Blaga 2012, 36) Romulus Guga afirma de altfel, în caietul-program al spectacolului *Noaptea cabotinelor*, montat de Naționalul târgumureșean în 1977 (și distins în același an cu premiul pentru dramaturgie al Uniunii Scriitorilor), că „nu poate exista un bun dramaturg sau un bun om de teatru care să nu fi lucrat niciodată, efectiv, într-un teatru.” (Blaga 2012, 38)

Dar venirea lui Romulus Guga în echipa Naționalului târgumureșean a însemnat un progres nu doar pentru creația sa dramatică, ci și pentru calitatea creației artistice a instituției pe care a servit-o ca secretar literar între 1967-1971, conform unuia dintre colaboratorii săi din acea perioadă, Traian Dușa, care consemna că Romulus Guga „ripostase vehement, zgomotos, chiar din primele luni asupra modului în care era alcătuit repertoriul celor două secții ale teatrului din localitate, unde venise ca referent literar. Format în mediul cultural clujean, el nu se împăca cu rutina, scleroza

intelectuală, provincialismul, uneori mascat meșteșugit sub forma acceptată oficial și înălțată la rang de virtute.” (Dușa 2002, 1: 225)

În acest context politic și cultural, opera dramatică a lui Romulus Guga – subliniază Laurențiu Blaga – „e o oportunitate de a explora lumea teatrului în comunism, complicatele aventuri ale publicării și montării unei piese, consecințele acuzelor ideologice (vezi cazul piesei *Speranța moare în zori*), căile de a supraviețui moral dozând compromisurile la care intelectualul era forțat de regim”. (Blaga 2012, 10)

Iar Naționalul târgumureșean și-a făcut o datorie de onoare din punerea în scenă a creațiilor dramatice semnate de Romulus Guga, precum *Speranța nu moare în zori* (1973), *Noaptea cabotinelor* (1977), *Evul Mediu întâmplător* (1980), *Amurgul burghez* (1983), chiar și în perioadele în care Romulus Guga era considerat de regimul politic un autor incomod. Cât de incomode erau textele sale dramatice reiese și din scurta descrierea pe care Valentin Silvestru o făcea celor mai importante piese ale lui Romulus Guga, în caietul-program al spectacolului *Evul Mediu întâmplător*: „*Noaptea cabotinelor* e un protest. *Evul mediu întâmplător* e un avertisment. *Amurgul burghez* e o alarmă.” (Blaga 2012, 42) La rândul său, Guga însuși afirma public credința sa că „teatrul este, ca orice literatură de calitate, un act politic, în sensul bun al cuvântului” (Guga 1983a, 144 A-B).

Relațiile tensionate dintre Romulus Guga și cenzură s-au manifestat încă din 1971, anul apariției revistei *Vatra*, când Romulus Guga publica romanul *Isus și ceilalți*, sub titlul impus de cenzură *Nebunul și floarea*, în care autorul evocă, prin atmosfera unei clinici psihiatrice, prin grupul de alienați și obsesiile lor, „tabloul unei lumi aflate în criză, în descompunere morală” (Culcer 2016, 1: 582). Ulterior, susținerea oferită scriitorului Romulus Guga de Naționalul târgumureșean s-a dovedit decisivă, după cum subliniază Dan Culcer: „Teatrul său s-a bucurat de succes și fiindcă a avut parte de regizori care au știut valorifica și reorganiza spectacular caracterul schematic, programatic ambiguu al conflictelor propuse de text” (Culcer 2016, 1: 586).

La rândul său, revista *Vatra* și-a făcut un obiectiv major din reflectarea activității Teatrului Național Târgu-Mureș, după cum o arată constanța copertelor și articolelor dedicate actualității teatrale mureșene. Această opțiune editorială era, în același timp, și un refugiu ideologic, pentru că numeroasele premiere teatrale care au ocupat coperta revistei *Vatra* în această perioadă erau și o modalitate de evitare a articolelor sau portretelor politice impuse de regimul comunist.

Refugiu reciproc

Scena teatrului mureșean a fost pentru scriitorul Romulus Guga un spațiu de refugiu politic și de exercițiu artistic, iar prin intermediul său, revista *Vatra* a devenit o oglindă fidelă a activității teatrului mureșean, după lansarea publicației în 1971.

În publicistica perioadei, revista *Vatra* a fost una dintre puținele platforme libere oferite criticii teatrale, susținută de-a lungul timpului, în principal, de redactorul Ion

Calion, cel mai consecvent cronicar teatral al *Vetrei*, care semnează în perioada comunistă 95 la sută din cronicile de teatru ale revistei. Privite retrospectiv, acestea recompun o istorie a Naționalului târgumureșean, prin intermediul producțiilor reprezentative ale fiecărei perioade, analizate în rubrica de profil, denumită de-a lungul timpului „Teatru”, „Scena”, „Viața artistică”, „Jurnal teatral” sau „Vatra-Dialog”.

Cronica teatrală a revistei se ocupa în egală măsură de producțiile teatrale ale secției române și maghiare ale Naționalului din Târgu-Mureș, prezentând spectacolele acestora „în oglindă”, iar Ion Calion era cronicarul teatral pentru producțiile în ambele limbi. În ceea ce privește spațiul alocat de revistă actualității teatrale mureșene, acesta variază între 4-7 cronici pe an în perioada 1971-1980 și o medie de 3 cronici pe an în perioada 1981-1989.

Coperta revistei poate fi împărțită tematic în câteva categorii, fiecare cu pondere relativ egală în istoria publicației: ideologică, teatrală, plastică, istorică (inclusiv istorie literară) și de actualitate (culturală, muzicală, cotidiană). Între acestea, categoria copertei teatrale a revistei *Vatra* fost dedicată în perioada 1971-1989 aproape exclusiv activității Teatrului Național Târgu-Mureș. Autorul celor mai multe dintre fotografiile de copertă dedicate activității Teatrului Național Târgu-Mureș, care surprindeau, de obicei, secvențe din ultimele producții ale Naționalului târgumureșean, era fotografatul Marx József, fondatorul celui mai vechi fotoclub românesc cu activitate neîntreruptă din 1953 până azi, care a format generații întregi de artiști fotografi.

O altă categorie aparte de articole reflectau în paginile revistei *Vatra* evenimentele teatrale importante din activitatea Naționalului mureșean. Astfel, o analiză istorică a trecutului teatrului mureșean, începută în 1969 de Ioan Chereji în paginile suplimentului cultural *Cadran mureșean* sub titlul „Începuturile mișcării teatrale pe meleagurile mureșene” (Chereji 1969, p. 18) e continuată în 1972 în paginile *Vetrei* în articolul despre „Prima școală românească de teatru la Târgu-Mureș”, semnat de Traian Dușa. (Dușa 1972, 20) Mai târziu, în 1982, revista marca împlinirea a 20 de ani de la crearea secției române a Naționalului din Târgu-Mureș. (Cosma 1982, 14)

Un alt eveniment fundamental în viața Teatrului Național Târgu-Mureș, tratat pe larg în paginile *Vetrei*, a fost inaugurarea noii clădiri a teatrului, în octombrie 1973, în prezența lui Nicolae Ceaușescu (Anon 1973, 2). Capodoperă arhitecturală a arhitectului Constantin Săvescu din București (premiată de Uniunea Arhitecților în 1973), clădirea a fost ridicată pe locul fostului parc Lázár Ódón, mica oază verde amenajată la sfârșitul anilor '40 în centrul orașului, care cuprindea și unele construcții precum o bibliotecă a copiilor, pavilionul orchestrei orașului, cinematograful de vară, desființate odată cu construirea teatrului (Man 2011, 152, 262).

Cele mai multe evenimente teatrale tratate în paginile revistei *Vatra* aveau însă legătură cu creația artistică, cu spectacolele și repertoriul teatrului.

Piesa *Speranța nu moare în zori* (1973), scrisă de Romulus Guga și regizată de Dan Micu, a fost prima piesă a unui autor român local prezentată pe scena târgumureșeană, și care, consemna Ion Calion, a fost premiată în iunie 1973 la Festivalul spectacolelor de

teatru pentru tineret și copii de la piatra Neamț cu Marele Premiu al festivalului, cu două premii de interpretare acordate actorilor Lucia Boga și Florin Zamfirescu, precum și cu o diplomă de onoare acordată regizorului Dan Micu. (Calion 1973, 21) În urma succesului, regizorul Dan Cosmescu a realizat și o adaptare pentru televiziune a textului piesei *Speranța nu moare în zori*, difuzată de postul național în 1974, avându-i între protagoniști, între alții, pe actorii Valeria Seciu, Fl. Scărlătescu, Virgil Ogășanu, Șt. Iordache, Petre Gheorghiu, George Mihăiță, Costel Constantin, Ion Marinescu (Eliade 1974, 14).

După câteva reprezentații ale spectacolului la Târgu-Mureș, Romulus Guga este acuzat însă de anticomunism și este supus unui adevărat proces politic, desfășurat public în Sala de Oglinzi a Palatului Culturii din Târgu-Mureș, în fața a aproape două sute de activiști politici din județ. Ca rezultat, spectacolul și autorul lui au fost interziși. În 1990, soția scriitorului, Voica Foișoreanu, a publicat în paginile revistei mureșene *Alpha* un serial intitulat „Totul despre Romulus Guga”, în care, printre alte mărturii inedite, descrie și momentul judecării soțului său în ședința care s-a încheiat cu propunerea de destituire a lui Romulus Guga de la conducerea revistei *Vatra*, propunere înaintată de organele județene de partid Comitetului Central. Salvarea a venit dintr-un context care a făcut ca în același moment, pe masa Comitetului Central al PCR să ajungă și Marele Premiu al Festivalului de Teatru politic TV de la Praga, obținut de Romulus Guga pentru piesa respectivă (Foișoreanu 1990, 9).

Următoarea piesă a lui Romulus Guga pusă în scenă de Teatrul Național Târgu-Mureș a fost *Noaptea cabotinelor*, în 1977, un spectacol cu acțiune limitată la o singură noapte, care testează conștiința personajelor, și în care – scria revista *Vatra* - „totul se întretaie, se întrerupem se contopește; nu acțiunea are aici importanță, ci fluxul replicilor, generator de nuanțe, tulburări și contradicții” (Calion 1977, 14).

Piesa *Evul Mediu întâmplător* (1980), descrisă de romulus Guga drept „o piesă despre nimicire, este o piesă despre mecanismul totalitar care își propune să distrugă nu numai umanismul, dar și omul” (Băciuț 1984, 4) a fost jucată în 1980 la Teatrul Mic din București. La Festivalul de Teatru Contemporan de la Brașov, în martie 1980, sala în care s-a jucat spectacolul a fost asaltată de mulțimea de studenți rămași fără bilete, fiind nevoie de amplasarea unui cordon de pază în fața intrării. În ciuda succesului înregistrat la public și în rândul criticilor de specialitate, „piesa și spectacolul au generat entuziasme fulminante, dar și rețineri”, manifestate printr-un șir de comentarii și luări de poziție, după cum scria Ion Calion în revista *Vatra* (Calion 1980, 14).

A urmat *Amurgul burghez* (1983), piesă distinsă în 1983 cu Marele premiu la Festivalul de Dramaturgie românească actuală de la Timișoara și cu Premiul Asociației Oamenilor de Artă din Instituțiile Teatrale și Muzicale din România (ATM). (Calion 1984, 14) Piesa a fost cerută de Teatrul Mic și publicată în revista *Teatrul* în nr. 3 din 1982, iar la Târgu-Mureș a fost pusă în scenă la secția maghiară a Naționalului târgumureșean de regizorul Dan Alecsandrescu, și el premiat de ATM pentru regia acestui spectacol.

Colaborarea de lungă durată dintre două instituții culturale de marcă ale spațiului mureșean, revista *Vatra* și Teatrul Național Târgu-Mureș, reprezintă încă o confirmare specifică a unui adevăr istoric general, acela că rezistența culturală a asigurat supraviețuirea spirituală în comunism, printr-o sarcină asumată de elitele culturale în beneficiul tuturor. Mai mult decât atât, această tenacitate a lumii culturale a generat produse culturale excepționale, de o incontestabilă valoare estetică, reușită explicată de Mircea Cărtărescu prin satisfacerea unei sume de condiții „fiecare în parte insuficientă, dar care, luate la un loc, au permis supraviețuirea și uneori strălucirea vieții culturale românești până la sfârșit” (Cărtărescu 2010, 138).

În fața manipulării practicate de regimul comunist, la fel de importante s-au dovedit și mecanismele de apărare intertextuală dezvoltate de artiștii perioadei. La mijloc, a rămas peste timp, un mesaj scris de Romulus Guga în paginile *Vetrei*:

Poate că într-o zi alții vor asculta vocile acestui timp, și ne vor înțelege mai bine, iar pentru toate acestea meritele vor fi ale reporterilor și redactorilor care au străbătut țara și sufletul acestui timp contemporan, în căutarea constantă a florii de colț care dă însemnătate pietrei și înălțimilor.

Guga 1983b, 8

BIBLIOGRAFIE

- Anon., 1973. Vizita de lucru a tovarășului Nicolae Ceușescu la Târgu-Mureș. *Vatra*, Târgu-Mureș, anul III, nr. 31, 20 oct. 1973, pp. 2-7.
- BĂCIUȚ, Nicolae, 1984. *Vatra* dialog cu Romulus Guga. *Vatra*, Târgu-Mureș, anul XIV, nr.159, iunie 1984, p. 4.
- BLAGA, Laurențiu, 2012. *Guga*. Târgu-Mureș: Ed. UArtPress.
- BOTA, Sorina, 2010. *Poveștile orașului*. Târgu-Mureș: Ed. Ardealul.
- CALION, Ion, 1973. Speranța nu moare în zori. *Vatra*, Târgu-Mureș, anul III, nr. 27, 20 iunie 1973, p. 21.
- CALION, Ion, 1977. Noua stagiune teatrală la Târgu-Mureș. *Vatra*, Târgu-Mureș, anul VII, nr. 79, 20 oct. 1977, p. 14.
- CALION, Ion, 1980. Evul Mediu întâmplător. *Vatra*, Târgu-Mureș, anul X, nr. 110, 20 mai 1980, p. 14.
- CALION, Ion, 1984. Premiu A.T.M. pentru Romulus Guga. *Vatra*, Târgu-Mureș, anul XIV, nr. 1, 20 martie 1984, p. 14.
- CĂRTĂRESCU, Mircea, 2010. *Postmodernismul românesc*. Ed. a II-a. București: Ed. Humanitas.
- CHEREJI, Ioan, 1969. Începuturile mișcării teatrale pe meleagurile mureșene. *Cadran mureșean*, Târgu-Mureș, decembrie 1969, p. 18.

- COSMA, Anton, 1982. După 20 de ani. *Vatra*, Târgu-Mureș, anul XII, nr. 141, 20 dec. 1982, p. 14.
- CULCER, Dan, 2016. *Cenzură și ideologie în comunismul real (vol. I)*, Cluj-Napoca: Ed. Argonaut.
- DUȘA, Traian, 1972. Prima școală românească de teatru la Târgu-Mureș. *Vatra*, Târgu-Mureș, anul II, nr. 2 (11), 20 febr. 1972, p. 20.
- DUȘA, Traian, 2002. Mărturii sincere despre scriitorul Romulus Guga. *Pagini de istorie, artă și cultură (vol. II)*, Târgu-Mureș: Ed. Ansid, pp. 223-229.
- ELIADE, George, 1974. Premieră tv – Romulus Guga „Speranța nu moare în zori”. *Vatra*, Târgu-Mureș, anul IV, nr. 45, 20 dec. 1974, p. 14.
- FODOR, Zeno (coord.), 2002. *Teatrul românesc la Târgu-Mureș 1962-2002*, Târgu-Mureș.
- FOIȘOREANU, Voica, 1990. Totul despre Romulus Guga. *Alpha*, Târgu-Mureș, anul I, nr. 4, aprilie 1990, p. 9.
- GIURGEA, Adrian A., 2011. Despre literatură și fosta securitate cu scriitorul Dan Culcer. *Litart*, Târgu-Mureș, anul II, nr. 6-7 (15-16), iunie-iulie 2011, p. 3.
- GUGA, Romulus, 1972. Fotografatul și atomistul. *Vatra*, anul II, nr. 3 (12), martie 1972, p. 3.
- GUGA, Romulus, 1983a. Condiția dramaturgului roman contemporan. *Vatra*, Târgu-Mureș nr. 3, martie 1983, pp. 144 A-B.
- GUGA, Romulus, 1983b. Studio – 25. *Vatra*, Târgu-Mureș, anul XIII, nr. 6 (147), 20 iunie 1983, p. 8.
- KOCSIS, Francisko (coord.), 2011. *Bibliografia revistei Vatra (1971-2010)*. Târgu-Mureș: Ed. Ardealul.
- MAN, Ioan Eugen, 2011. *Târgu-Mureș, istorie urbană. Anii 1945-1990 (vol. IV)*. Târgu-Mureș: Ed. Nico.
- MORARU, Cornel, 1983. În memoria lui Romulus Guga. *Vatra*, anul XIII, nr. 151, octombrie 1983, p.4.
- MUNTEANU, Cornel, 1998. *Romulus Guga Polifonia unei voci*. Târgu-Mureș: Ed. Tipomur.
- PLOEȘTEANU, Grigore, 1984. Cu gândul la Romulus Guga. *Vatra*, anul XIV, nr. 159, iunie 1984, p.A.
- PRECUP, Angela, 2020. *Memoria tiparului. Presa mureșeană în secolul XX (vol. II 1948 - 2000)*. București: Editura Eikon.
- PRECUP, Angela, 2019. Emisiune *Schițe urbane*, ediție *Vatra – 48 de ani*, producție TVR Târgu-Mureș [accesat 10 02 2021] Disponibil la: https://youtu.be/xKkgWOIXuuA_